

Güzel Konuşma

Erdi BATUR / E) Vali

Bilindiği gibi insanlar, birbirleri ile konuşarak ilişkilerini sürdürür ve anlaşarak düşünebildiklerini kelimelerle telaffuz edip meramını anlatırlar. İnsanların menşeyini inceleyen antropolojiye göre en eski insan fosili bir milyon yıl öncesine ait olup, bugünkü insan türünün ilk örnekleri ancak Buzul Devri'nin sonlarına doğru rastlanmıştır. Varlıkların en üstünü, en yücesi olarak yaratılmış ve yaratıkların en şerefli (eşref-i mahlukat) olduğundan kutsal kitaplara göre Allah, evreni yarattıktan sonra insanı yaratmış, O'nu bütün varlıklardan üstün kılacak niteliklerle donatmıştır.

İnsanlar, çeşitli sesler çıkarıp yaptıkları işaretlerle ilişkileri evreler süresince geliştirip konuşma sistemini yaratmışlar ve sözleri (kelamı) kutsal kabul etmişlerdir. Bugün yeryüzünde birçok dil olup bunun üçbininin gramere dayanmadığı ve alfabesi olmadığı söylenirken konuşulan diller arasında nüfus yoğunluğuna göre Türkçe altıncı sırada yer alır.

Konuşma anlaşılır olması için telaffuz, diksiyona (söyleme biçimi), vurgulamaya önem verilerek yapılırsa dinleyen de saygı gösterip, düşünerek dinleme yapar ve iletinin özünü yakalamaya çalışır. Mesele konunun özünü yakalamadır. Konuya hakim iseniz, inandırma gücünüz de yüksek olur. Kendinize nasıl konuşulmasını isterseniz o şekil ve o ses tonunda konuşma yapmalı, yazıda olduğu gibi virgül, nokta, ünlem ve soru işaretlerini bilip, dikkat gösterildiğinde konuşma daha etkili olur. Konuşma ile vücudun tavrı, davranışı uyumlu olmalı (kinesix)¹,

jest ve mimikler ile ses-söz vücudun bütünleşmesi sağlandığında dinleyenin dikkati de artmış olur.

Bilen ile bilmeyen bir olur mu? Bilmek için okuyup öğrenmek lazımdır. Genelde öğrenim görmemiş insanın kullandığı kelime sayısı az olur. Buna karşılık öğrenim görmüş bilgi sahibi insanın kullandığı kelime sayısı fazladır. Bazı mesleklerde güzel konuşma yapan insanlar aranır. Sunucular, öğretmenler, din adamları buna örnek teşkil eder. Hak ve yasa işlerinde isteyenlere yol gösteren mahkemelerde, devlet dairelerinde başkalarının hakkını aramayı, korumayı meslek edinen avukatları da örnek gösterebiliriz. Eski tarihlerden söz ederek anlatımımıza devam etmek istersek;

Antik çağda yaşamış Sokrates; kulsursuz bir insan tanıtımında, günlük olaylara göre değişmeyen, bilgeliğin şaşmaz örneği, geleceğin yeni bir insan tipini oluşturmuş olduğundan dolayı kendisine yaşadığı dönemde "kimse O'nun kadar bilge değildir" denilmiştir. Sokrates insanları önce dinler, sonra sorular sorar, onların kendisinden daha bilge olup olmadığını öğrenmeye çalışır, sonra kendi görüşünü açıklar. Bu yöntem ile kişi yada konu hakkında bilgi sahibi olurdu. Zihni doğurtma gücü ile ortaya konan "bilginin" bulunuşu, hatırlayış yolu ile mümkün olabildiğinden bahsedilen Sokrates, etkili ve güzel konuşmaları ile büyük bir şöhrete sahipti.

Eflatun; hem bir bilge, hem de gerçek dünyanın mutluluğuna erişme nazariyesini sunan Eflatun (Platon), mutluluğun haz ve zekanın karışımı olduğunu ifade ederek en sevdiği deyişler ise belagata olan tutkusunu yansıtan parçalarıdır.

Aristoteles; öğrencileri ile birlikte gezinerek ders verdiği ilk lise'yi (Lykein) kuran, eserlerinin büyük kısmını burada yazmış, gelmiş geçmiş en zengin zekalardan biri olarak ün yapan filozofun eserleri yüzyıllar boyunca insan bilgisinin ulaşabileceği en son sınırlar olarak kaldı. Eskilerin bütün bilgilerini edinmiş olarak kendinden öncekiler de çağdaşlarının ve kendi çalışmalarının ürünü olarak devrinin bütün pozitif bilimini bize aktarmış olan ünlü düşünür, çocukluğunda kekeme iken azmi sayesinde bunu aşarak güzel konuşan insan olmasının da elbet faydası olmuştur. Dehasını en iyi yansıtan çalışması felsefesidir. Duymayan insan hiçbir şeyi bilmez ve anlayamaz. Akıl, gerçekte sayfalarında hiçbir şeyin yazılı olmadığı kitaba benzeterek "duygularını saklayan insan da vardır, yaprak kıvılcımasını hemen gösteren de vardır" demiştir.

Demosthenes; hitabet sanatının incelikleri kullanarak yaptığı savunmalar ile ünlüdür. Bir söylenmeye göre kekeme olduğu için ağzına çakıl taşları koyup konuşma denemeleri yaparak bu kusurunu gidermiştir. Davacı ve davalılara savunmalar yazarak geçimini bu yolla sağlamıştır. Yaptığı konuşmalarda hesap sorma cesaretini gösteren, yılmaz bir irade gücü, büyük halk yığınlarının uyuşukluğu ve vurdum duymazlığına karşı cesaretle direniş, her zaman uyanık bir anlayış yeteneğine sahip Atinalı söylev sanatı'nın en büyük kişisi olarak, konuşmalarının ateşliği ve delillerin şaşmazlığı ile belagatine ve eşine az rastlanır bir güç olduğunu gös-

1 Dil bilimi

terdi ve bu nitelikleri ile ünlü bir hatip ve devlet adamı oldu.

Bu konuda Çiçero'yu da unutmamak lazımdır.

Çiçero; Roma'da ve Yunanistan'da gördüğü derslerden "bir düşünce üstünlüğü kazanmış" olarak İtalya'ya dönüşünden sonra yaptığı savunmalar ile şöhreti artmış, girdiği seçimleri de kazanıp ünlü bir siyasetçi olmuştur. Sayısız hatibi gölgede bırakan Çiçero, siyasi belagati ile ün yapmıştır.

Konuşma insanı rezil de eder, vezir de yapar. Güzel konuşma insana itibar getirir, saygın kişi olarak anılmayı sağlar. İyi mevki ve payeler kazanmasına sebep olarak toplumda ağırlığı olur.

Topluluk karşısında açık ve düzgün konuşarak bir düşünceyi etkili şekilde anlatmada bilgi ve yetenek sahibi, güzel konuşmasına heyecan da kattığında kitleyi yönlendirir. Hele duygusal ve ulusal konulara değindiğinde milleti coşturur.

Topluluk önünde ikna edici ve etkileyici konuşma sanat'tır. Dinleyici kitlesi ile kurulan ilişki ve alınan tepki anlık olsa da konuşması siyasal yada toplumsal tarihin sözcülüğünü üstlenebilir ise konuşması geniş yankı uyandırabilir. Diğer bir ifade ile "hatip" dediğimiz bu kişiler, bir ulusun temel sorunlarını hitabet yolu ile anlatabilir.

Hatip, mantıktan uzak olmamalı, iyi ve berrak düşünce yeteneği, öncül ve çıkarımların (menfaat) neden ve sonuçlarını önceden görebilmelidir. Kusursuz bir hatip, güçlü ahlaksal kanıtlar öne sürebilen ve dinleyiciye kendine özgü bir üslup ile seslenebilen biridir. Savunduğu düşünceye bağlılığı, savlarını daha da güçlendirir².

Hitabet hukuksal, siyasal ve törensel olarak ayrılabilir.

Hukuksal hitabet; bireyin suçlamalara karşı mahkeme önünde kendi özgürlüklerini savunmadır. Yukarıda bahsettiğimiz antik çağda yaşamış güzel konuşmacılar, batı dünyasının hitabet ve düz yazı üslubu üzerinde kalıcı etkiler bırakmıştır. Günümüzün isim yapmış meşhur avukatları da örnektir.

Siyasal hitabet; siyaset adamlarına, seçim toplantılarında halka doğrudan doğruya seslenme olanağı sağladığı geniş özgürlük ve kamu haklarını savunma ve genişletme olanağı, siyasal hitabetin güçlenmesi sonucunu doğurdu.

Siyasal hayatta hitabet çok önemli olduğundan siyasiler bu özellikleriyle ön planda olan kişilerdir. Öner Naci ve Hamdullah Suphi Tanrıöver, Cumhuriyet döneminde siyasal konuşmalarıyla; Halide Edip Adivar ve Mehmet Akif Ersoy kurtuluş savaşını destekleyen konuşmalarıyla ünlü Türk hatipleri arasında yer alır.

Türk siyasi hayatının en önemli temsilcisi Nutuk yapıtıyla hiç şüphesiz Atatürk'dür. 15-20 Ekim 1927'de her gün altışar saat konuşarak otuzaltı saatte tamamladığı tarihsel konuşmasında; kurtuluş savaşının ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun yanı sıra, Tanzimat'tan başlayıp, Cumhuriyet dönemine değin uzanan eski – yeni mücadelesinden toplumsal bir kesit vermiş ve bu mücadelenin nasıl kazanıldığını anlatmıştır.

Törensel hitabet; bir kişiyi, davayı, olayı, hareketi, kenti ya da devleti övmek veya yermektir. Örneğin savaşta, müsademede şehit düşenlerin cenaze törenlerinde yapılan konuşmalardır.

İkna etmeye yönelik konuşmanın bir başka önemli türü de dinsel hitabettir. Bu, belirli gün ve zamanlarda dini kurumlarca yerine getirilir.

Türklerde ilk hitabet örneklerine Orhun Yazıtları'nda rastlanmıştır. Alparslan, Yıldırım Beyazıt, Yavuz Sultan Selim savaştan önce asker önünde yaptığı kahramanlık konuşmaları ile ünlüdür. Askerlikte hitabet çok önemli olup, büyük komutanların hepsi iyi hatiptir.

Bazı kişiler konumları itibari ile topluluk önünde konuşmak zorundadır. Yöneticiler buna en iyi örnektir. Yaşadığı ortamı çok iyi ve isabetli tahlil ederek görüş, düşünce ve sezgileri ile dinleyicilerin umut ve eğilimlerini dile getirmeye çalışır. Başarılı bir hitabet büyük ölçüde seslenen kişilerin durumunu da yansıtır.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde, yönetici olacak idari şube öğrencilerine "konuşma dersi" verilmesi konunun önemini belirten eğitsel bir örnektir.

Milli Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonu hedefleri doğrultusunda, öğretmenlerin mesleki gelişmelerinin desteklenmesi, yeteneklerin artırılması amaçlanarak Türkçe'nin söyleyiş kuralları, etkili iletişim, beden dili ve diksiyon başlıklarında içinde bulunduğumuz aylarda başlatıp yıl boyu devam edeceği programları uygulayacağını duyurması güzel konuşmaya önem verilmesi yönünde önemli bir uygulamadır.

Atatürk'ün Türk diline çok önem verdiğini bilmekteyiz. Türk dili üzerinde uğraş veren Türkologları 1932 yılında kurduğu Türk Dil Kurumu örgütlenmesi ile kurumsallaştırmış ve dilimizin korunup gelişmesi, güven altına alınmış olması da isabetli olmuştur.

2 İller ve Belediyeler Dergisi, Nisan 2002, sayfa 16, Erdi Batur – Kitle Önünde Konuşma